

Κυρίαί και Κύριοι,

Ἐπῆρχε χώρα τις πρὸς Ἀνατολάς, χώρα μεγάλη και εὐδαίμων, ὑπὸ πομφόρων πεδιάδων ἀπαρτιζομένη, ὑπὸ χρυσοφόρων ποταμῶν καταρδευσομένη, ὑπὸ εὐλιμενωτάτων ἀκτῶν περικλειομένη, και ἡ χώρα αὕτη, ἡ τὸν Παράδεισον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπεικονίζουσα, ἦτο Ἑλληνική, ἀπὸ χιλίων, και χιλίων, και χιλίων και πλέον ἔτι ἔτων.

Και ἦτο ἀξιοθαύμαστος ἡ χώρα αὕτη οὐ μόνον διὰ τὸν φυσικὸν πλοῦτον, τὸν ἀνεξάντλητον, ἀλλὰ κυρίως διὰ τὸν ἠθικὸν και πνευματικὸν αὐτῆς θησαυρὸν τὸν ἀπαράμιλλον· ἀπαράμιλλον, ναί, διότι πάντες οἱ τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν πρὸς τὰς ὑπερκοσμίους ἀληθείας μυσταγωγῆσαντες, οἱ τῶν κοινωνιῶν θεμελιωταί και τῶν πολιτευμάτων διακοσμηταί, οἱ κήρυκες τῆς τῶν ἀνθρώπων ἰσοτιμίας, πάντες οἱ τὰ ἀριστεία κατέχοντες ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ και τῇ ποιήσει, ἐν ταῖς ἐπιστήμασι και ταῖς καλαῖς τέχναις, οἱ πασῶν τῶν νέων και νεωτάτων ἀνακαλύψεων τὰ πρῶτα σπέρματα καταβαλόντες, οἱ διάπυροι ἐρασταί παντὸς ὅ,τι ὠραῖον ἐν τῷ κόσμῳ, οἱ ἀκαταπόνητοι καλλιεργηταί παντὸς ὅ,τι ἀγαθὸν ἐν τῷ κόσμῳ, συνελόντι ὁ εἰπεῖν, πάντες οἱ πάσης τελειότητος κατακτηταί και πάσης φύσεως ἀληθεῖς ἀριστοκράται, πάντες, πάμπαντες ἐγεννήθησαν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, και ἐγεννήθησαν οὕτως ἄθροοι, ὥστε ἡ φύσις ὡσεὶ ἐξάντληθεῖσα, ἐπαύσατο πλέον γεννῶσα ἄλλους τοιοῦτους ἀλλαχοῦ· οὕτω δὲ ἡ Μικρὰ Ἀσία παρέμεινε και παραμένει εἰς αἰῶνα ἡ μήτηρ και ἡ τροφὸς παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ ἐπιδειξῆ σεμνυνομένη ἡ ἀνθρωπότης.

Ἐνστερνωθεῖσα πρώτη πασῶν ἡ χώρα αὕτη τὴν ὑπ' αὐτῆς τὸ πρῶτον, ὑπὸ τοῦ Ξενοφάνους, ἀποκαλυφθεῖσαν θείαν και ἱεράν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θρησκείαν ἐντατικῶς μὲν διὰ τῶν πανσόφων αὐτῆς τέχνων ἐκαλλιέργησεν, ἀρραγῶς δὲ διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τῶν ἁπείρων μαρτύρων αὐτῆς ἐθεμελίωσεν.

Ἐναρμονίως και θαυμασιώτατα συγκεράσασα τὸ ἀειλαμπές Ἑλληνικὸν φῶς πρὸς τὴν ἀνέσπερον χριστιανικὴν λαμπηδόνα ὑπερεπληρώθη ἀγλαΐας και αἴγλης, τὸ δὲ ὑπερπερισσεύσαν ἐν αὐτῇ φῶς ἐξεχύθη ἰλαρὸν ἐπὶ τὴν ἀνθρωπότητα σύμπασαν, ἀπορρυπαῖνον τὰς

καρδίας τῶν λαῶν καὶ καταυγάζον τὰς διανοίας τῶν Ἐθνῶν. Δὲν εἶναι ταῦτα, Κύριοι, κόμπος λόγου, οὔτε μεγαλαύχου πατριωτικῆς κομπορρημοσύνης ἐξάρσεις, ὄχι, εἶναι πραγμάτων ἀλήθεια.

Ἡ Μικρὰ Ἀσία ὑπῆρξε τὸ Παιδαγωγεῖον τῆς ἀνθρωπότητος· ἡ Μικρὰ Ἀσία ὑπῆρξε τὸ φυτώριον πάσης ἀρετῆς καὶ πάσης τελειότητος ἐν παντὶ κλάδῳ τοῦ ἐπιστητοῦ. Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐτεχνουργήθησαν ἀριστοτεχνικῶς αἱ πτέρυγες ἐκεῖναι, δι' ὧν τὸ Ἑλληνικὸν Γένος ἠδυνήθη νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὰ παντὶ ἄλλῳ Ἐθνει ἀπροσπέλαστα ἐκεῖνα ὕψη τῆς τελειότητος, ἀπὸ τῶν ὁποίων ὡς Ἥλιος τοῦ ἠθικοῦ καὶ πνευματικοῦ κόσμου ἐφώτισεν, ἐθέρμανε καὶ ἀνεζωογόνησε τὴν ἐν ζωοφυτικῇ καὶ χεῖρονι ἔτι καταστάσει διατελοῦσαν ἀνθρωπότητα.

Εὐκαιρον δ' ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου νὰ ὑπομνήσω, ὅτι ὁ σοφὸς Κούρτος, ὁ πολὺς Κούρτιος, ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἀκαδημείας τοῦ Βερολίνου, τῇ 9 Νοεμβρίου τοῦ 1882 εἶπεν ὑπὸ τῆ παταγώδη χειροκροτήματα καὶ τὰς ἐνθουσιώδεις ἐπευφημίας τοῦ σοφωτάτου ἀκροατηρίου του, τὸ ἐξῆς ἀξιωματικόν :

«Οἱ Ἕλληνες τῆς Μικρᾷ Ἀσίας ὑπῆρξαν τὸ ἄλας τῆς Γῆς».

Ἀκόπως δυνάμεθα πάντες νὰ φαντασθῶμεν ὅποια τις θὰ ἦτο ἡ Γῆ, ὁποῖός τις θὰ ἦτο ὁ κόσμος, ἐὰν ἐστερεῖτο τοῦ ἁλατος τούτου.

Ἄλλ' ὅπως πρὸ 20 αἰώνων παρέστη ἀνάγκη θυσίας ἐνὸς Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ κόσμου ἀπὸ τοῦ κατακλύσαντος αὐτὸν κύματος τῆς ἐσχάτης καταπνώσεως, οὕτω καὶ πρὸ πέντε αἰώνων παρέστη ἀνάγκη θυσίας μεγαλειώδους πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος ἀπὸ τοῦ ἀπειλήσαντος νὰ κατακλύσῃ αὐτὴν κύματος τῆς ἀπ' Ἀνατολῶν πανεσχάτης καὶ παντοειδοῦς βαρβαρότητος.

Καὶ τὸ ἐξιλαστήριον θῦμα, ὅπως πάντα τὰ τοιαῦτα θύματα, ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ ἀγνότερον καὶ πολυτιμότερον τμήμα τῆς ἀνθρωπότητος· τοιοῦτον δ' ὑπῆρξε μόνον ἡ Ἑλλάς καθόλου, ἰδίᾳ δὲ ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ ἀνέκαθεν αἵρουσα τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου, ἡ πάντοτε ὑπὲρ τῶν ἄλλων καὶ οὐδέποτε ὑπὲρ ἑαυτῆς ζήσασα.

Καὶ ἰδοὺ, βάρβαρα ἐξ Ἀνατολῶν Ἐθνη ἐπέδραμον ἐπὶ τὴν Γῆν τῆς ἐπαγγελίας· καὶ εὐθέως ἐγένετο νύξ καὶ χειμῶν χαλεπὸς ἐπὶ

πάσαν τὴν χώραν· αἱ πεδιάδες αὐτῆς ἐξηράνθησαν, αἱ πηγαὶ αὐτῆς ἐστείρευσαν, αἱ πόλεις αὐτῆς ἠρημώθησαν· τὸν Ἥλιον τοῦ φωτός καὶ τῆς δικαιοσύνης ἐκάλυψαν τὰ νέφη τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀνομίας, ἡ γλῶσσα τοῦ Χρυσόστομου ἐπαύσατο ἀντηχοῦσα, βασιλεία τρόμου καὶ φρίκης, σήφews καὶ στασιμότητος ἐπεκράτησεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν καὶ αἷμα, αἷμα ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων, ἔρρευεν ἐπὶ τὴν πάμπορον Γῆν καὶ κατέκαυσεν αὐτὴν καὶ κατέστησε στείραν. Ἐκ τῶν 25 ἑκατομμυρίων Ἑλλήνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μόνον δύο περιεσώθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν καὶ ταῦτα ἐν ἀξιοθρηνητῷ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως καταστάσει· καταστάσει το αὐτῆ, ὥστε οὔτε αἱ ἀπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ κέντρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀενάως ἐκπορευόμεναι φωτοβόλοι ἀκτῖνες ἤρκουν νὰ διαλύσωσι τὰ σκότῃ τῆς ἀμικθελίας τῆς ἀμφικαλυπτούσης τὴν χώραν, οὔτε δὲ καὶ αἱ ἀξίαι παντός θαυμασμοῦ προσπάθειαι τῶν ὑπολειφθέντων Ἑλλήνων ἤρκουν νὰ καταρρίψωσι τὸ βαρὺ καὶ ἀπαίσιον τεῖχος τὸ ἀποχωρίζον αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἑλληνικῆς οἰκογενείας.

Τότε ἐπεφάνη ὁ κατ' ἐξοχὴν Ἐθνικὸς ἀνὴρ ὁ τῆς Πανελληνίου εὐγνωμοσύνης τρισάξιος Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης, ὅστις ἰδρύει τὸν Μικρασιατικὸν Σύλλογον «Ἀνατολήν» καὶ ἀναλαμβάνει τὸν μεγαλόπονον ἀγῶνα τῆς ἀπορρυπάνσεως τῆς Ἑλληνικῆς Μικρασιατικῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ ρύπου, ὃν συνεπεσώρευσεν ἐπ' αὐτὴν ὁ ἐπ' αὐτὴν καταρρεύσας χεῖμαρρος τῆς ἀπ' Ἀνατολῶν ρυπαρότητος.

Ἐπὶ τριάκοντα καὶ πέντε συναπτὰ ἔτη ὁ Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ὡς πρόεδρος τῆς Ἀνατολῆς πελύμοχθον ἐμόχθησε μόχθον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου.

Οὔτε δυσχέρειαι ἐπιπροσθεῖσαι κατέβαλλον αὐτὸν, οὔτε πρὸ κωλυμάτων δυσυπερβάτων ὑπεχώρει, οὔτε ὑπὸ τοῦ μεγέθους τοῦ ἐκάστοτε ἐπιδιωκομένου ἔργου ἐκάμπτετο, οὔτε ὑπὸ μεγάλων ἀποτυχιῶν ἀπεγοητεύετο, οὔτε ὑπὸ μεγάλων ἐπιτυχιῶν ἱκανοποιούμενο ἀνεκώχευεν, ἀλλ' ἔβαινε πάντοτε στερρῶς, ἀνεπηρεάστως εἰς τὴν τελείαν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ, εἰς οὗ τὴν ὑπηρεσίαν ἔταξεν ἑαυτὸν, ἀκαταπόνητος σωματικῶς, ἀνεξάντλητος ψυχικῶς καὶ διὰ τοῦ θαυμασιωτάτου αὐτοῦ παραδείγματος μαγγανεύων καὶ συμ-

παρασύρων σύμπαντα τὸν Σύλλογον εἰς σύντονον ἀλλὰ καὶ σώ-
 ρονα καὶ μεμετρημένην καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ἀποτελεσματικὴν ὑπὲρ
 τῆς Μικρασιατικῆς ἰδέας δρᾶσιν.

Καὶ ἰδρύει Σχολεῖα καὶ Διδασκαλεῖα, καὶ καταρτίζει Βιβλιο-
 θήκας καὶ Μουσεῖα καὶ ἀνεγείρει Ναοὺς καὶ Οἰκοτροφεία καὶ ἐξα-
 σφαλίζει ὑποτροφίας εἰς πάσας τὰς μεγάλας τοῦ Γένους Σχολιάς
 τοῦ τε ἀλυτρώτου καὶ τοῦ ἐλευθέρου καὶ κατορθοῖ οὕτω ἐντὸς
 μικροῦ διαστήματος νὰ ἀποστείλῃ στρατιάν ὅλην, στρατιάς ὅλο-
 κλήρους μαθητῶν καὶ ἀποστόλων, ἐχόντων τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπη-
 ρετήσωσιν ἐν ἀρχῇ μὲν ὡς διδάσκαλοι, βραδύτερον δὲ ὡς ἔγγαμοι
 ἱερεῖς εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν. Καὶ οἱ ἀπόστολοι οὗτοι καὶ οἱ μα-
 θηταὶ διασπκρέντες εἰς τὰ τέσσαρα πέρατα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας
 κατέφθωσαν, μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐργαζόμενοι, νὰ διαδώσωσι τὴν
 Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς μέγα μέρος τῆς βαρβαροφώνου Μικρᾶς
 Ἀσίας, νὰ ἀναζωογονήσωσι τὴν ἐν γαρκώσει διατελοῦσαν Μικρα-
 σιατικὴν ψυχὴν, νὰ ἐμφυσήσωσιν εἰς αὐτὴν τὸν παλαιὸν ἔρωτα
 πρὸς τὴν πρόσδον καὶ τὴν τελείωσιν, νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς πάντας
 τοὺς Μικρασιάτας ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον ἀπὸ τῆς Ριζοῦντος μέχρι
 τῆς Ἰαρσοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ὠραίας Σμύρνης μέχρι τῶν ἀνατολικῶν
 κλιτύων τοῦ Ταύρου καὶ Ἀντιταύρου, τὸ αἶσθημα τῆς Ἐθνικῆς
 Μικρασιατικῆς ἐνότητος καὶ ἀλληλεγγύης καὶ νὰ ἐκμοχλεύσωσι
 τέλος καὶ νὰ ἐκκορακίσωσι τοὺς τὴν ὀρθοδοξίαν καὶ τὸν ἐθνισμόν
 ἡμῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὑπονομεύοντας προσηλιτιστάς.

Τὰς τοιαύτας δ' ἐνεργείας τῶν δαπάναις τοῦ Συλλόγου ἐκπαι-
 δευθέντων νέων καὶ νεανίδων, ὧν ὁ ἀριθμὸς κατὰ τὰ ἐπίσημα τοῦ
 Συλλόγου βιβλία ἀνέρχεται εἰς 1842, ἐνίσχυον καὶ προῆγον αἱ
 ἑκατοντάδες τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, οἵτινες κατὰ τὴν διάρκειαν
 τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδῶν αὐτῶν προσερχόμενοι πολλάκις τοῦ ἔτους
 εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ Συλλόγου ἐφρονηματίζοντο ὑπὸ τῶν διαπύρων
 ἐκ πατριωτισμοῦ λόγων καὶ νουθεσιῶν τοῦ Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου,
 ἀπερχόμενοι δ' εἶτα εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν ἑδρῶν ἕκαστος ἐν τῷ
 ἰδίῳ αὐτοῦ κύκλῳ ὑπὲρ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ὠραίου σκοποῦ τοῦ Συλλόγου.

Τὰ ὑπὸ πυρκαϊῆς ἀποτεφρούμενά ποτε ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ σχολεῖα,
 αἱ ὑπὸ σεισμῶν κατερειπούμενά ποτε Ἐκκλησίαι ἀνηγείροντο τα-
 χύτατα, μεγαλοπρεπέστερα δὲ ἢ πρότερον, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ

Μαργαρίτου Ευαγγελίδου, ὅστις ἀγρυπνος πάντοτε ἐπόπτης πάσης θρησκευτικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἔσπευδε τυχέως πρὸς συλλογὴν ἐράνων καὶ ἀποκατάστασιν πάσης ἐκ θεομηνίας τινός ποτε ζημίας, ὅπως μὴ διακοπῇ οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον, εἰ δυνατόν, τὸ ἔργον τῆς Ἐθνικῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ παλιγγενεσίας.

Γινώσκων εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἔνθεν μὲν τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας τῶν Μικρασιατικῶν κοινοτήτων, ἔνθεν δὲ τὰς οἰκονομικὰς αὐτῶν δυνάμεις, κατέδαλλε πάντοτε πᾶσαν τὴν δυνατὴν προσπάθειαν πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἀρμοδιωτέρου ἐκάστοτε διδακτικοῦ προσωπικοῦ, διορίζων καὶ μετατιθεὶς τοῦτο, ἰσόδιος καὶ ἀληθοῦς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, κατὰ τὰς ἐκασταχοῦ ἀνάγκας. Ἦτο δὲ τόση ἡ πρὸς αὐτὸν ἐκτίμησις καὶ ἀγάπη, ὥστε πάντες προφρόνως συνεμορφοῦντο πρὸς τὰς στοργικὰς αὐτοῦ ὑποδείξεις, ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι οὕτω πράττοντες ἐξυπηρετοῦσιν ὡς ἄριστα τὸν σκοπὸν, ὃν ἐπεδίωκον πάντες καὶ Σύλλογος καὶ κοινότητες καὶ διδάσκαλοι καὶ ἱερεῖς.

Οὕτω δὲ βαθμηδὸν ὁ Μικρασιατικὸς Σύλλογος ἀπέδῃ εὐρυτάτῃ παμμικρασιατικῇ ἀναμορφωτικῇ ὀργάνωσιν ὀρῶσα εὐρύθμως καὶ κανονικῶς ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ τὰς ὁδηγίας τοῦ Μαργαρίτου Ευαγγελίδου.

Πρὸς συντονισμόν δὲ τῶν ἐνεργειῶν τῶν μελῶν τῆς ὀργανώσεως ταύτης ὁ Μ. Ευαγγελίδης ἱδρυσεν συνεχτικὸν μεταξὺ αὐτῶν δεσμόν τὸ περιοδικὸν «Ἐενοφάνην», ἐν ᾧ ἐπὶ σειρὰν πολλῶν ἐτῶν ἀπεθησχυρίζοντο σοδαρώταται ἐπιστημονικαὶ μελέται, ἱστορικαί, λαογραφικαί, γλωσσικαί, ἀρχαιολογικαὶ καὶ δι' οὐ ὑπεδαυλίζετο ἀρμοδίως ἡ ἀμιλλα καὶ ἡ φιλοτιμία τῶν κοινοτήτων πρὸς ὅλον ἐντατικωτέραν πρὸς τὰ πρόσω προσπάθειαν.

Τῆς εὐρυτάτης δὲ ταύτης ὀργανώσεως ἐπωφελοῦμενος ὁ Μ. Ευαγγελίδης κατήρτισεν ἐν τῇ Συλλόγῳ ἐπὶ ἀσφαλῶν βάσεων τὴν μόνην ὑπάρχουσαν ἀκριβῆ στατιστικὴν τοῦ τε πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἡμῶν δυνάμεων ἐν Μ. Ἀσίᾳ, στατιστικὴν, ἐξ ἧς ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος μετὰ θάμβους ἐπληρορορεῖτο πρῶτην ταύτην φορὰν περὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐναποτεταμιευμένων ἐθνικῶν δυνάμεων, περὶ ὧν ἐλάχιστην, ἵνα μὴ εἴπω οὐδεμίαν, εἶχον γνῶσιν καὶ οἱ ἐνταῦθα καὶ οἱ ἀπανταχοῦ Ἕλληνες.

Ἀντιλαμβανόμενος δὲ ὁ Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης τὸν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀγνοίας τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἐθνικῶν δυνάμεων προκύπτοντα κίνδυνον τῆς φυλετικῆς ἡμῶν ἐνότητος ἐπεδίωκεν ἀνευδότης, ἐνδελεχῶς διὰ παντοίων δημοσιευμάτων, διὰ τελετῶν, διὰ διαλέξεων, δι' ἐορτῶν νὰ κινήσῃ τὸ διαφέρον τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς χώρας ἐκείνης, νὰ υποβάλῃ τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην, καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὴν ἱερὰν ἰδέαν τῆς μιᾶς, μεγάλης, καθολικῆς καὶ ἀδαιρέτου Ἑλλάδος, τῆς ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Ἀλλ' ὑπάρχει ἀδύνατος, Κύριοι, ἢ ἐν τοιούτῳ βραχεῖ χρόνῳ καὶ διὰ βραχυτάτων ἔστω ἀπαριθμησὶς τῶν ἀπειραριθμῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ ἀνδρός, τοῦτο δὲ μόνον δύναται νὰ προστεθῇ πρεπωδῶς, ὅτι ἢ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀναμορφωτικῆ Ἐθνικῆ δρᾶσις τοῦ Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου μαργαριτωδὲς εὐηγγελίζετο τὸ μέλλον τῆς χώρας ἐκείνης, ἐὰν μὴ ἐπήρχετο ἢ ὑπερτέρα δακρύων καταστροφὴ αὐτῆς. Βαρύντατα φέρων τὴν καταστροφὴν ταύτην ὁ Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης ἐπελθοῦσαν καθ' ἃν ἀκριδῶς χρόνον ἔβλεπε στεφανουμένους ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας τοὺς ἐπὶ τρεῖς καὶ ἡμίσειαν δεκάδας ἐτῶν μόχθους αὐτοῦ, ἐξηκολούθησεν οὐχ' ἤττον παρέχων πᾶσαν τὴν δυνατὴν ἀνακούφισιν καὶ παραμυθίαν εἰς τὰ οἰκτρὰ λείψανα τῆς οἰκτροτάτης ταύτης ἔθνικῆς συμφορᾶς.

Καὶ ἐστέγασεν οἰκογενείας, καὶ εἰσήγαγεν ὀρφανὰ εἰς ὀρφανοτροφεῖα καὶ εἰς οἰκογενείας, καὶ περισυλλέξας διένειμε μεγάλα χρηματικὰ ποσά, καὶ χιλιάδας κλινοσκεπασμάτων καὶ ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων καὶ ἴδρυσεν ὑποτροφίας πολλῶν δεκάδων ὀρφανῶν ἐν τῷ Συλλόγῳ καὶ ἀπέστειλε δῶρα καὶ βιβλία καὶ σχολικὰ εἶδη εἰς διάφορα ὑπὸ ξένας φιλανθρωπικὰς ὀργανώσεις ὀρφανοτροφεῖα καὶ τῇ ἐμπνεύσει αὐτοῦ καὶ τῇ ὁδηγίᾳ αὐτοῦ ὁ Σύλλογος ἴδρυσεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ συντηρεῖ ἰδίαις δαπάναις, οὐχὶ μίαν, οὔτε δύο, οὔτε τρεῖς, ἀλλ' ἑπτὰ Νυκτερινὰς σχολάς, εἰς ἑπτὰ διαφόρους προσφυγικοὺς συναικισμοὺς, εἰς τὰς ὁποίας φοιτῶσιν ἤδη χίλιοι καὶ διακόσιοι καὶ πενήκοντα μαθηταὶ ὀρφανοὶ προσφυγόπαιδες, οἵτινες τὴν μὲν ἡμέραν καταπονοῦνται σωματικῶς πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ πικροῦ ἄρτου τῆς σήμερον,

τὴν δὲ νύκτα προπονοῦνται ψυχικῶς πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς γλυκείας πατρίδος τῆς αὔριου.

Τοιαῦτα δὲ θαυμαστὰ ἔργα ἐπιδιώκων καὶ πραγματοποιῶν ὁ Μαργαρίτης Εὐαγγελιδῆς ἐξηκολούθησεν ἀφ' ἑτέρου διδάσκων τὰς περὶ αὐτὸν καὶ ἐμπνέων εἰς πάντας τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἡ καταστροφή αὐτῆ εἶναι ἀπλοῦς σταθμὴς δοκιμασίας τοῦ Γένους, εἶναι ἡ ἀφετηρία, εἶναι ἡ ὑσπληγὴ νέας καὶ ἐνδοξοτέρας σταδιοδρομίας τοῦ Ἔθνους.

Καὶ τὴν πεποιθήσιν ταύτην τὴν καταπλημμυροῦσαν τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἀντλεῖ ἐκ τοῦ ἀλαθῆτου γεγονότος, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἰδίᾳ δὲ ἡ Ἑλλάς τῆς Ἑλλάδος Μικρὰ Ἀσία καὶ καθόλου εἰπεῖν ὁ Ἑλληνισμὸς δὲν εἶναι δύναμις ὕλική, δὲν εἶναι δύναμις κοσμική, ὑποκειμένη εἰς φθορὰν καὶ ἀλλοίωσιν, ὁ Ἑλληνισμὸς εἶναι δύναμις ὑπερκόσμιος, εἶναι ἰδέα, καὶ ὡς τοιαύτη ὑπάρχει ἀφθαρτος, ἀναλλοίωτος καὶ ἀθάνατος.

Ἐὰν ἡ Ἑλλάς ἐν τῷ κόσμῳ ἦτο ἕκτασις γεωγραφική, ἐὰν ἦτο ἕκφρασις ἀριθμητική, ἢ ἀεφείρετο ἐν τῇ διαδρομῇ τῶν αἰώνων, ὅπως ἐφθάρησαν πλεῖστα ἄλλα Ἔθνη ἀσυγκρίτως αὐτῆς κραταιότερα εἰς ἕκτασιν καὶ πληθύν. Ἐξέλιπον δὲ τὰ Ἔθνη ταῦτα, διότι οἱ λαοὶ αὐτῶν τελείως ἀγνοήσαντες τὴν ψυχὴν, ὑπῆρξαν τύραννοι μὲν τῶν ἀνθρώπων, δοῦλοι δὲ τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν.

Ἀλλὰ τὸ Ἔθνος ἡμῶν, τὸ Ἑλληνικόν, ὑπέροχον ἐν παντὶ καὶ πάντοτε ἀριστεῖον, τὴν ψυχὴν, καὶ μόνην τὴν ψυχὴν ἐθεράπευσε, παντοειδῆ δὲ ἀσκήσαν ἀρετὴν καὶ πολυειδῶς τὴν ἀνθρωπότητα εὐεργετήσαν ἔταξεν ἑαυτὸ προμαχῶνα κατὰ βαρβάρων καὶ ὄμμα, ὄμμα ἐξιλαστήριον ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῆς προόδου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἄλλοτε καὶ πολλάκις καὶ ἐσχάτως κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφήν προσήνεγκεν ἑαυτό.

Ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα ὄμματα, Κύριοι, δὲν ἀποθνήσκουσι.

Οἱ ὑπὲρ σωτηρίας τῶν ἄλλων θυσιαζόμενοι δὲν ἀποθνήσκουσιν, ἀλλ' ἀνίστανται καὶ ἀποθεοῦνται.

Ὁ διὰ τὴν πρόοδον καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τοῦ Μικρασιατικοῦ Καυκάσου προσπασσαλευθεὶς Προμηθεὺς δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀνέστη.

Ἡ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ πάλαι ποτὲ κατὰ τῶν τότε βαρβάρων

ρων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκοτρατεύσαντος ἐν συναγερμῶ Ἑλληνικοῦ κόσμου σφαγιασθεῖσα Ἰφιγένεια δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀνέστη.

Ὁ ὑπὸ τῶν Μικρασιατῶν Ἑλλήνων δοξασθεὶς καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ καθηλωθεὶς Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἀνέστη.

Κατὰ ταῦτα:

Ἡ πρὸς κορεσμόν τοῦ Μολόχ τῆς ἐξ Ἀνατολῶν βαρβαρότητος καὶ πρὸς σωτηρίαν τῆς πρὸς Δυσμᾶς παραπαιούσης ἀνθρωπότητος καταστραφείσα Μικρὰ Ἀσία, δὲν θὰ ἀποθάνῃ, ἀλλὰ θὰ ἀναστηθῇ καὶ πάλιν πλήρῃ δόξης καὶ μεγαλείου.

Ὅπως τὸ πτηνὸν ὁ φοῖνιξ ἀναγεννᾶται μετὰ θάνατον, ἀλλ' ἀναγεννᾶται μόνον, ὅταν τελείως ἀποτεφρωθῇ, οὕτω καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία ὑποκύψασα πρὸ πολλοῦ, (μετ' ὀλίγον συμπληροῦνται 500 ἔτη), ἤδη δὲ τελείως ἀποτεφρωθεῖσα θὰ ἀναγεννηθῇ ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς τέφρας αὐτῆς πλήρῃ νεότητος καὶ ζωῆς.

Καὶ ὅπως ὁ φοῖνιξ ἀναγεννᾶται μόνον ὅταν συμπληρωθῇ ἡ περίοδος τῶν 500 ἐτῶν, οὕτω καὶ ἡ Μικρὰ Ἀσία, κατὰ τὸν ποιητὴν :

Ἀκόμη δὲν ἐτέλειωσαν τὰ πεντακόσια χρόνια.

Ὅταν ταχεῖα τελειώσουνε, πάλι δική μας θὰ 'νε»,

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Ὁ Μικρασιατικὸς Σύλλογος «Ανατολή» ἀποθαυμάζων τὴν ἀπαράμιλλον αὐτοθυσίαν καὶ τὴν ἀκαταγώνιστον δραστηριότητα τοῦ ἐπὶ τριακονταπενταετίαν προέδρου αὐτοῦ Μαργαρίτου Εὐαγγελίδου ἀνεκήρυξεν αὐτὸν Μέγιστον αὐτοῦ Εὐεργέτην, τὸ δὲ ὄνομα αὐτοῦ τὸ καὶ κατὰ τὸν ἦχον καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν πολύτιμον χρυσοῖς γράμμασιν ἀνέγραψεν ἐπὶ ἰδιαιτέρας μαρμαρίνης πλακός, διὰ παμμικρασιατικῶν δὲ ἐράνων ἐλάξευσε μαρμαρίνην τὴν προτομὴν αὐτοῦ καὶ τῆς προτομῆς ταύτης τὰ ἀποκαλυπτήρια ἐτέλεσεν ἐν ταῖς γραφελοῖς αὐτοῦ ἐν σεμνοπρεπεστάτῃ τελετῇ.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Σύλλογος.

Τὸ δὲ ἔθνος εὐγνωμον ἐπὶ τῇ τηλικαύτῃ ἐθνικῇ δράσει τοῦ

Μαργαρίτου Ευαγγελίδου θὰ κατατάξῃ αὐτὸν μεταξύ τῶν μεγίστων ἐθνικῶν ἀνδρῶν, διότι ἡ φιλοπατρία τοῦ Μαργαρίτου Ευαγγελίδου ὑπῆρξεν ἀγνή, εἰλικρινής ἀκραιφνής, ἀνεπίδεικτος, ἀνεπιτήδευτος, ἀπερπέρευτος, ἀνιδιοτελής, οὔτε ὑπὸ φιλοδοξίας τινὸς ὑποδαυλιζομένη, οὔτε ὑπὸ ἐγωϊστικῆς τινος βλέψεως ἐπισκιάζομένη.

Εὐτυχῆ τὰ Ἔθνη, τῶν ὁποίων τὰ τέκνα ἐμφοροῦνται τῶν ἰδεῶν τοῦ Μαργαρίτου Ευαγγελίδου.

Εὐτυχῆ καὶ ἐνδοξα τὰ Ἔθνη ἐκεῖνα, ὧν τὰ τέκνα ἐπιδιώκουσι τὴν βελτίωσιν καὶ ἐξύψωσιν τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς μετὰ τόσης πίστεως καὶ τόσης αὐτοθυσίας μεθ' ὅσης ὁ Μαργαρίτης Ευαγγελίδης.

Εὐτυχῆ καὶ ἐνδοξα καὶ ἀθάνατα τὰ Ἔθνη ἐκεῖνα, ὧν τὰ τέκνα καλλιεργοῦσι καὶ προάγουσι τὴν ἰδέαν τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος μετὰ τόσου ἐνθουσιασμοῦ μεθ' ὅσου ὁ ἐπαξιότατος σήμερον τιμώμενος καὶ γεραίρόμενος Μαργαρίτης Ευαγγελίδης.

Γ'

ΕΝ Τῷ ΟΙΚῷ ΤΟΥ κ. Μ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ

Μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἀλησιμονήτου ταύτης Πανεπιστημιακῆς ἐορτῆς πολλοὶ τῶν μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν καὶ ἄλλος πολὺς ἐκλεκτὸς κόσμος ἐσπευσαν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ προσφιλοῦς Διδασκάλου, ἵνα ἐκφράσωσι τὰ ἐγκάρδια συγχαρητήρια αὐτῶν πρὸς τὸν ἐπαξίως τιμώμενον ἄνδρα.

Μεταξὺ τῶν πρώτων κατέφθασεν ὁ κ. Κ. Φιλανδρος ὑπουργὸς τῶν προσφύγων καὶ τὸ Προεδρεῖον τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου.

Δεύτερον προσῆλθεν ἡ ἐκ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἐπιτροπεία, παρ' ὧν ὁ κ. Κ. Λογοθέτης ἐν προφανεστάτῃ συγκινήσει προσαγορεύει τὸν ἐορτάζοντα καθηγητὴν, συγχαίρει καὶ εὐχεται αὐτῷ μακρὰν ἔτι ζωὴν, ἵνα προβάλληται ταῖς νέαις τῶν γρχιμάτων γενεαῖς ζῶν ὑπόδειγμα φιλοπονίας, φιλοπατρίας καὶ παντοδαπῆς ἀρετῆς.